

УДК 373.3.091:379.8

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.22>

Оксана ПЕТРУК

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу початкової освіти імені О. Я. Савченко, Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України, вул. Січових Стрільців, 52Д, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0001-5964-0676

Бібліографічний опис статті: Петрук, О. (2026). Пізнавальні особливості сучасних молодших школярів як психолого-дидактичні передумови дослідницько-пошукової діяльності. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 166–173, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.22>

ПІЗНАВАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ДИДАКТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність статті визначена пріоритетами української початкової школи, що націлена на підготовку учнів, відкритих до творчого пошуку, здатних ставити запитання, критично оцінювати інформацію, приймати рішення, перетворюючи знання на інструмент для дії. Такі якості формуються у ході педагогічних практик, що передбачають самостійний пошук і відкриття. Автором актуалізовано науковий дискурс про необхідність реальної оцінки й урахування пізнавальних можливостей нинішніх здобувачів початкової освіти як передумов формування досвіду дослідницько-пошукової діяльності.

У процесі аналізу наукових джерел констатовано, що стрімка діджиталізація всіх сфер нашого життя призвела до появи у сучасних молодших школярів здатностей, котрі необхідні для успішного функціонування в цифровому світі. У публікації узагальнено та схарактеризовано зміни в перебігу пізнавальних процесів учнів, акцентовано увагу на таких характеристиках, як багатозадачність, кліпове мислення, порушення концентрації уваги, швидке перемикавання, ослаблення слухової пам'яті тощо. Зроблено висновок про можливість їх двоякого прояву, що безпосередньо залежить від способу організації навчального процесу. Наголошено, що саме якість педагогічних практик визначає, чи перетворюються нові характеристики когнітивних процесів молодших школярів на ресурс дослідницько-пошукової діяльності, чи стануть перешкодою для її провадження.

Осмилення цих нових когнітивних характеристик нинішньої генерації учнів актуалізує пошук й упровадження моделей навчання, що забезпечують формування в них досвіду дослідницько-пошукової діяльності; спонукає до перегляду ролі вчителя, урахування інших стандартів спілкування й відносин; вимагає оптимізації умов і вимог до навчального процесу, створення освітнього середовища, відповідного цілям розвитку дітей цифрової доби.

Ключові слова: учні початкової школи, пізнавальні процеси, кліпове мислення, пам'ять, увага, дослідницько-пошукова діяльність, цифрове середовище.

Oksana PETRUK

PhD in Pedagogy, Senior Research Fellow at the O. Ya. Savchenko Department of Primary Education, Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine, Sichovykh Striltsiv str., 52D, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0001-5964-0676

To cite this article: Petruk, O. (2026). Piznavalni osoblyvosti suchasnykh molodshykh shkoliariv yak psykholoho-dydaktychni peredumovy doslidnytsko-poshukovoi diialnosti [Cognitive features of modern primary school pupils as psychological and pedagogical prerequisites for research and inquiry activities]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 166–173, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2026.2.22>

COGNITIVE FEATURES OF MODERN PRIMARY SCHOOL PUPILS AS PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL PREREQUISITES FOR RESEARCH AND INQUIRY ACTIVITIES

The relevance of this article is determined by the priorities of the Ukrainian primary school system, which aims to prepare pupils who are open to creative exploration, capable of asking questions, critically evaluating information

and making decisions, thereby transforming knowledge into a tool for action. Such qualities are developed through teaching practices that encourage independent exploration and discovery. The author updates the academic discourse on the need for a realistic assessment and consideration of the cognitive abilities of today's primary school pupils as prerequisites for the development of experience in research and inquiry activities.

An analysis of academic sources has revealed that the rapid digitalisation of all areas of our lives has led to the emergence, among today's primary school pupils, of the skills necessary for successful functioning in the digital world. The publication summarises and characterises changes in pupils' cognitive processes, focusing on characteristics such as multitasking, clip-based thinking, impaired concentration, rapid switching, weakened auditory memory, and so on. It has been concluded that these characteristics can manifest in two ways, depending directly on how the teaching process is organised. It is emphasised that it is the quality of teaching practices that determines whether the new characteristics of primary school pupils' cognitive processes will become a resource for research and inquiry activities or an obstacle to its implementation.

Understanding of these new cognitive characteristics of the current generation of pupils makes it essential to identify and implement teaching models that enable them to develop experience in research and inquiry; it calls for a re-evaluation of the teacher's role and for consideration of different standards of communication and relationships; and necessitates the optimisation of conditions and requirements for the learning process, as well as the creation of an educational environment suited to the developmental goals of children in the digital age.

Key words: primary school pupils, cognitive processes, clip-based thinking, memory, attention, research and inquiry activities, digital environment.

Актуальність проблеми. Українська початкова школа функціонує в умовах значних трансформацій, зумовлених стрімкою цифровізацією, зміною комунікаційних практик та численними викликами, що виникають у динамічному, швидкоплинному світі. Суспільство формує запит на особистостей, здатних швидко орієнтуватися в інформаційному потоці, критично мислити і знаходити нові рішення. Тому пріоритетом початкової освіти є забезпечення належного рівня підготовки учнів, відкритих до творчого пошуку, здатних ставити запитання, експериментувати, перетворюючи знання на інструмент для дії. Якості, що визначають успішність сучасної людини, – допитливість, критичне мислення, здатність до самостійного прийняття рішень і творчого застосування знань – формуються у ході практик, що передбачають самостійний пошук і відкриття. Це висуває нові вимоги до рівня освітньої підготовки учнів, характеру навчальної взаємодії, організації освітнього простору та врахування когнітивних можливостей здобувачів освіти. Відтак постає необхідність розробити психолого-педагогічні орієнтири, які відповідали б реальному розвитку й пізнавальним особливостям сучасних учнів початкової школи та сприяли організації їхньої дослідницько-пошукової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній психології й дидактиці активно досліджуються когнітивні процеси молодших школярів, що набувають нових рис у добу цифровізації, адже саме вони є основою для формування дослідницької компетентності учнів.

У низці публікацій проаналізовано вплив цифрових технологій на пізнавальні можливості школярів (С. А. Гончаренко, Л. О. Кондратенко, Л. Л. Макарова, V. J. Clemente-Suárez, J. T. Piotrowski, P. M. Valkenburg). Вчені підкреслюють, що взаємозв'язок між використанням цифрових пристроїв та когнітивним розвитком дітей не є однозначним, оскільки на нього впливають індивідуальні відмінності та контекстуальні чинники (Valkenburg & Piotrowski, 2017). До них належать характер споживаного контенту, інтерактивна чи пасивна взаємодія дитини з пристроєм, а також витіснення інших видів діяльності, що мають розвивальний потенціал. З огляду на це зроблено висновок про необхідність збалансованої інтеграції цифрових інструментів у навчальне середовище учнів початкової школи, щоб сприяти їхньому когнітивному розвитку та водночас захищати від імовірної шкоди (Clemente-Suárez, Beltrán-Velasco, Herrero-Roldán, Rodríguez-Besteiro, Martínez-Guardado, Martín-Rodríguez & Tornero-Aguilera, 2024).

Дослідження останніх років засвідчують зміни в пізнавальних процесах, поведінкових та соціально-особистісних характеристиках сучасних молодших школярів під впливом цифрових технологій (Кондратенко & Манилова, 2019; Петрук, 2024; Психологічна діагностика, 2014). Перебування в онлайн-просторі формує в новій генерації передусім ті здатності, котрі необхідні їм для успішного функціонування в цифровому середовищі (багатозадачність, кліпове мислення, інтернет-серфінг тощо), а також чинить вплив на перебіг пізнавальних процесів

(порушення концентрації уваги, швидке перемикання, зниження об'єму слухової пам'яті, зміщення від аналітичного до більш поверхового, синтетичного сприймання, втрата здатності до сприймання великих текстів тощо).

Водночас нинішні учні початкової школи мають і низку унікальних переваг. Вони демонструють високу здатність до швидкого навчання, гнучке мислення, відкритість до нового. Діти цифрової доби легко орієнтуються в середовищі, де інформація подається в різних форматах, уміють працювати з візуальними образами, швидко адаптуються до змін. Їм властива творча активність у цифровому просторі: створення відео, малюнків, презентацій, ігор (Петрук, 2026, С. 126).

Зазначені особливості актуалізують потребу в оновленні педагогічних практик. У наукових публікаціях це реалізується через дослідження успішних стратегій навчальної взаємодії з молодшими школярами (Семеновська, 2021), осучаснення методики початкового навчання з урахуванням особливостей перебігу пізнавальних процесів нинішніх учнів (Coates, 2007; Hopfenbeck, Denton-Calabrese, Johnston, Scott-Barrett & McGrane, 2021; Post, 2019) та використання їх як ресурсу для організації дослідницько-пошукової діяльності на уроках у початковій школі (Гордієнко & Козій 2021; Терлецька, 2014).

Узагальнення наукових публікацій показує, що саме врахування пізнавальних особливостей дітей цифрової доби диктує сучасні тренди в освіті, актуалізує пошук нових підходів до провадження навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи.

Мета дослідження полягає у висвітленні пізнавальних особливостей сучасних молодших школярів та обґрунтуванні їх як психолого-дидактичних передумов організації дослідницько-пошукової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навколишній світ стрімко змінюється. Для повноцінного існування в такому середовищі людині дедалі частіше доводиться проявляти дослідницьку поведінку. З огляду на це особливого значення набуває формування в учнів творчого потенціалу, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, потреби окреслювати й вирішувати нові проблеми. Пріоритетність такого вектору визначають і ціннісні орієнтири

початкової освіти, зокрема підтримка пізнавального інтересу й наполегливості; навчання через діяльність, розвиток дитячої творчості та плекання радості пізнання нового (Про затвердження Державного стандарту, 2025). Усе це актуалізує необхідність формування дослідницької компетентності вже на етапі початкової школи.

На нашу думку, важливо розглянути пізнавальні особливості учнів цифрової епохи не лише як характеристику їхнього розвитку, а й як ресурс провадження дослідницько-пошукової діяльності.

Аналіз показників когнітивної сфери молодших школярів за останні кілька десятиріч засвідчив суттєві зміни (Психологічна діагностика, 2014, с. 49). Так, Л. Кондратенко й Л. Манилова, спираючись на роботи сучасних науковців та результати власних досліджень, виокремлюють нові здатності учнів і водночас констатують зміни в старих. До нових дослідницями віднесено багатозадачність, що виявляється у неможливості зосередитись на якійсь одній роботі; кліпове (net) мислення; серфінг (здібність знаходити потрібну інформацію не читаючи текст, а просто проглядаючи його та виділяючи ключові слова); схильність замінювати управління даними (вирішення задачі) управлінням ресурсами (знаходження уже кимось знайденого рішення – просто відповіді); зменшення аналітичності і збільшення синтетичності сприймання (Психологічна діагностика, 2014, с. 51).

Нині все більше уваги приділяється кліповому мисленню. У сучасній науковій літературі воно розглядається як феномен мислення, але його природа тісно пов'язана зі сприйманням. Науковці з різних галузей тлумачать кліпове мислення крізь призму власної термінології, проте сходяться на тому, що це своєрідна відповідь або ж захисна реакція психіки людини на перевантаження розрізненою інформацією. Воно ґрунтується на здатності сприймати дані у швидких фрагментах, що призводить до змін у когнітивних процесах (Соболева, 2019; Удовицька, 2013; Kornienko, 2019; Kozieł, 2021; Rosen, 2007). Тобто йдеться про стиль мислення, сформований на основі специфічного способу сприймання інформації у цифровому середовищі, що забезпечує швидке реагування, часте перемикання уваги, але водночас характе-

ризується поверховою обробкою та зниженням повноти розуміння.

У контексті нашого дослідження кліпове мислення не є однозначно позитивним чи негативним чинником. Воно трансформує пізнавальні процеси молодших школярів, створюючи як бар'єри для глибокого аналізу (діти швидко, поверхово вихоплюють дані, не верифікують їх, мають труднощі зі встановленням причинно-наслідкових зв'язків тощо), так і нові можливості для швидкого пошуку та інтеграції інформації (учні здатні працювати з багатьма джерелами, швидко перемикаються, легко працюють із образами, схемами, короткими форматами тощо). Саме тому кліпове мислення розглядається нами не як загроза чи перевага, а як нова пізнавальна характеристика дітей цифрової доби. Воно потребує педагогічного осмислення й методичного спрямування, щоб стати ресурсом у процесі організації дослідницько-пошукової діяльності школярів.

Наступним важливим процесом, який потребує аналізу, є увага – одна з провідних психічних функцій, що забезпечує ефективність процесу навчання, оскільки відповідає за зосередження, відбір інформації, побудову причинно-наслідкових зв'язків тощо. Дослідження останніх років (Т. Гетьман, І. Зазимко, Л. Кондратенко, Л. Макарова, С. Максименко та ін.) засвідчують, що порівняно з попередніми поколіннями у сучасних дітей значно знижені вибірковість, стійкість, концентрація уваги. Окремі фахівці навіть використовують термін «сформований синдром розсіяної уваги», підкреслюючи труднощі учнів у сприйманні цілісних елементів навчального матеріалу – розповіді, загадки, математичної задачі (Психологічна діагностика, 2014, С. 46). Молодші школярі часто не здатні тривалий час утримувати увагу на одному об'єкті. Це пояснюється їхньою звичкою постійно «гортати» екрани гаджетів: швидкість сприймання інформації збільшується, добре розвинені перемикання й розподіл уваги, проте концентрація і стійкість істотно страждають. Однак ці особливості не варто розглядати лише як недолік: здатність швидко перемикаати й розподіляти увагу може стати ресурсом у навчанні (Макарова & Гойденко, 2016, С. 66), зокрема під час роботи з кількома джерелами інформації, для порівняння різних точок зору чи інтеграції тексту й візуалізації.

Розуміння й урахування потреб молодших школярів дає можливість використовувати деякі з них для розвитку уваги. І тут важливе значення мають способи презентації навчального матеріалу. Природний потяг дітей до пізнання нового створює передумови для розвитку уваги, якщо навчально-пізнавальна діяльність організована у форматі пошуку й дослідження (проблемні запитання, проєкти, експерименти, інтерактивні завдання тощо). Знання, здобуті учнями у процесі активного пошуку, стають їхнім справжнім надбанням, оскільки інтегруються у власний когнітивний досвід і набувають особистісної значущості. Такий підхід сприяє переходу від мимовільної до довільної уваги, зосередженню на проблемі, порівнянню даних, відбору суттєвої інформації та встановленню причинно-наслідкових зв'язків. Водночас поверховість сприймання, властива цифровому поколінню, потребує цілеспрямованого педагогічного коригування через структуровані завдання, чіткі інструкції, поступове ускладнення та рефлексію, щоб дослідницька активність не перетворювалася на хаотичне перемикання між джерелами. Саме тому в організації дослідницько-пошукової діяльності ми вбачаємо виключний потенціал для розвитку уваги молодших школярів через поєднання пізнавального інтересу як мотиваційного рушія із продуманими способами презентації навчального матеріалу.

Пам'ять сучасних учнів зазнає суттєвих трансформацій, що відображаються як на її структурі, так і на функціонуванні. Дослідження когнітивної сфери молодших школярів показують, що постійна взаємодія з цифровими технологіями змінює баланс між короткочасною та довготривалою пам'яттю (Психологічна діагностика, 2014; Clemente-Suárez et al., 2024). Короткочасна пам'ять стає більш активною: діти швидко сприймають й утримують значні обсяги інформації, проте схильні до її швидкого забування. Довготривала пам'ять навпаки виявляє тенденцію до ослаблення, адже учні рідше орієнтуються на тривале збереження знань, покладаючись на можливість миттєвого пошуку у цифровому середовищі.

Крім того, науковці відзначають зниження обсягу слухової пам'яті молодших школярів, що ускладнює розуміння й відтворення усної інформації (Психологічна діагностика,

2014, с. 45). Це має прямий вплив на навчальний процес: діти швидше реагують на візуальні стимули, але гірше утримують у пам'яті почуте. Така особливість вимагає від педагогів використання комбінованих методів, як-то: поєднання тексту, аудіо та візуалізації, щоб забезпечити цілісне сприймання матеріалу здобувачами освіти.

Заразом пам'ять дітей цифрової доби має й нові сильні сторони. Вони демонструють здатність швидко сортувати інформацію, виділяти головне та здійснювати інтерналізацію саме тих знань, які вважають цінними або корисними (Coates, 2007, с. 132). Така трансформація відкриває нові можливості для розвитку дослідницьких навичок, але водночас ставить перед школою завдання навчати учнів працювати з інформацією так, щоб вона стала особистісним надбанням, а не залишалася поверховим фрагментом цифрового потоку.

Результати наукових досліджень уяви сучасних молодших школярів свідчать про її суперечливий розвиток. З одного боку, цифрове середовище створює нові умови для творчості: діти здатні швидко комбінувати образи, інтегрувати елементи з різних джерел і демонструвати гнучкість мислення. Вони легко оперують мультимедійними сюжетами, і це сприяє прояву оригінальності та креативності. З іншого боку, науковці наголошують, що надмірне використання гаджетів може призводити до збіднення уяви, оскільки готові медійні образи витісняють традиційні рольові ігри та обмежують самостійне фантазування (Clemente-Suárez et al., 2024). Важливим чинником виявляється не тривалість екранного часу, а якість взаємодії: діти, які користуються цифровими іграми разом із ровесниками, демонструють більш високий рівень гнучкості уяви, ніж ті, хто взаємодіє з гаджетами наодинці. Доходимо висновку, що уява може підтримувати дослідницько-пошукову діяльність, коли спрямована на створення власних інтерпретацій і гіпотез, але водночас обмежувати її, якщо залишається лише відтворенням готових цифрових сюжетів. Саме в цьому контексті ми розглядаємо уяву як характеристику, що визначає ефективність залучення молодших школярів до дослідницьких практик: вона може бути рушієм пошуку або ж чинником, який потребує педагогічної компенсації.

Чимало науковців (Н. Бібік, О. Кузіна, О. Савченко, J. J. Jirout, N. Kaciroti, D. Klahr, B. Richards, P. E. Shah, H. M. Weeks) констатують, що допитливість, активне пізнавальне ставлення до навколишнього світу є ключовим аспектом розвитку дітей і важливою частиною процесу навчання, вказують на кореляцію між допитливістю й навчальними досягненнями. Саме допитливість разом із пізнавальною активністю розглядаються сучасними вченими як базові когнітивні ресурси молодших школярів, що визначають ефективність їхньої дослідницько-пошукової діяльності. Автори підкреслюють, що природна схильність дітей до експериментування, постановки запитань і пошуку нових рішень є фундаментом для формування дослідницької компетентності (Jirout, 2020). У практиках інкваїрі-педагогіки показано, що саме допитливість і креативність забезпечують залучення учнів до пошуку нових знань, а довготривале спостереження підтверджує їх вплив на розвиток дослідницьких навичок (Post, 2019). Міжнародні дослідження також демонструють, що допитливість у поєднанні з творчістю та експериментуванням стає ключовим чинником залучення дітей до навчання, орієнтованого на відкриття й самостійне конструювання знань (Hopfenbeck et al., 2021).

Аналіз публікацій дає підстави розглядати допитливість і пізнавальну активність учнів початкової школи як динамічні фактори. За сприятливих умов вони стають каталізатором дослідницько-пошукової діяльності: стимулюють постановку запитань, породжують гіпотези, відкривають простір для експериментування та творчого моделювання. Проте за відсутності належної педагогічної підтримки допитливість може залишатися латентною, а пізнавальна активність – фрагментарною, що призводить до поверхового інтересу і швидкого згасання пошукової мотивації. На нашу думку, якість умов навчальної взаємодії визначає, чи стане допитливість джерелом інтелектуального поступу здобувачів початкової освіти, чи згасне як випадковий інтерес. Методичні прийоми, що передбачають ситуації розумової напруги, активного пошуку, постановку запитань, зіткнення різних позицій, обстоювання думки, експериментування, відкриті завдання без готових відповідей, дають змогу перетворити допитливість на стійкий інструмент

інтелектуального зростання, а не залишати її випадковою реакцією, що швидко згасає.

Проведене дослідження підтверджує, що пізнавальні особливості дітей цифрової доби проявляються двояко, і цей прояв безпосередньо залежить від способу організації навчального процесу: вони можуть стати опорою для дослідницько-пошукової діяльності або ж ускладнити її перебіг. Якщо навчання організовано через активні педагогічні практики – постановку учнями запитань, висунення гіпотез, проведення експериментів, роботу з кількома джерелами інформації, ситуації суперечливості суджень, зіставлення даних, презентацію власних проєктів тощо, – нові здатності молодших школярів перетворюються на дієві механізми формування дослідницької компетентності. За відсутності такої підтримки вони залишаються стихійними проявами цифрової культури й можуть гальмувати пізнавальний розвиток дітей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отримані результати аналізу пізнавальних особливостей сучасних здобувачів

початкової освіти—засвідчують їхню трансформацію під впливом цифрових технологій. Мислення, увага, пам'ять, уява, допитливість дітей вирізняються новими характеристиками, що змінюють їхній спосіб пізнання світу. Саме тому осмислення цих нових когнітивних характеристик нинішньої генерації учнів актуалізує пошук компромісних шляхів навчальної взаємодії з ними, спонукає до перегляду ролі вчителя, урахування інших стандартів спілкування й відносин; вимагає оптимізації умов і вимог до навчального процесу, формування освітнього середовища, відповідного цілям розвитку сучасних дітей. Подальші дослідження доцільно спрямувати на пошук методичних рішень, що дадуть можливість педагогам використати нові якості пізнавальних процесів цифрового покоління як основу оновлення змісту, форм, методів навчання, забезпечуючи відповідність сучасним викликам і потребам. Це відкриває перспективу до створення таких моделей навчання, де пізнавальні особливості учнів стають не проблемою, а чинником інноваційного розвитку освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гетьман Т.О. Врахування індивідуальних особливостей уваги молодших школярів у навчальному процесі. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2012. № 8. С. 204–212. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/2115>.
2. Гордієнко О.А., Козій Д.З. Теоретичні засади формування пізнавальної активності молодших школярів у навчальному процесі початкової школи. *Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року)* / за заг. ред. Т.І. Шанскова. Житомир: ФОП «Н.М. Левковець», 2021. С. 19–23. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/32868>.
3. Кондратенко Л.О., Манилова Л.М. Нові проблеми в психології, породжені впливом цифрових технологій на людину. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. 2019. № 15 (6). С. 75–86. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716958>.
4. Макарова Л.Л., Гойденко Н.М. Характеристики уваги молодших школярів як фактор розбіжностей у рівнях їх навчальної успішності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. 2016. № 3, т. 2. С. 61–67. doi: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/773>.
5. Петрук О. Особливості сучасних молодших школярів: орієнтири для навчальної взаємодії. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 1. С. 132–140. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740409>, doi: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-132-140>.
6. Петрук О. Управління розвитком навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у навчанні письма. Київ : Педагогічна думка. 2026. С. 114–167. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748922>.
7. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 26. 12. 2025 р. № 1810. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>.
8. *Психологічна діагностика особливостей когнітивного розвитку молодших школярів в умовах інформаційного суспільства* : [монографія] / С.А. Гончаренко, А.Й. Ваврик, Є.П. Верещак [та ін.] ; за ред. С.А. Гончаренко, Л.О. Кондратенко. Київ – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 228 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8685>.
9. Семеновська Л.А. Теоретико-методологічні основи педагогічної взаємодії у початковій школі. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 1 (196). С. 14–18. doi: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1\(196\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196)).
10. Соболева С.М. Кліпове мислення як соціально-психологічний феномен та його роль у навчально-пізнавальній діяльності студентів. *Теорія і практика сучасної психології*: збірник наукових праць. 2019. № 3, т. 2. С. 86–90. doi: <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.3-2.16>.

11. Терлецька Л. Роль проблемного навчання в реалізації активних методів навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2014. № 39. С. 74–78. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3466>.
12. Удовицька Т.А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву в процесі навчання (до постановки проблеми). *Вища освіта України: теорет. та наук.-метод. часопис*. 2013. Вип. 31, т. VIII(50). Київ : Інститут вищої освіти НАПН України. С. 407–416.
13. Clemente-Suárez V.J., Beltrán-Velasco A.I., Herrero-Roldán S., Rodriguez-Besteiro S., Martínez-Guardado I., Martín-Rodríguez A., Tornero-Aguilera J.F. Digital Device Usage and Childhood Cognitive Development: Exploring Effects on Cognitive Abilities. *Children (Basel)*. 2024. Oct 27; 11(11):1299. doi: <https://doi.org/10.3390/children11111299>.
14. Coates J. *Generational learning styles*. 2007. River Falls, Wisconsin: LERN Books. 149 p.
15. Hopfenbeck T.N., Denton-Calabrese T., Johnston S.-K., Scott-Barrett J., McGrane J.A. Facilitating Curiosity and Creativity in the Classroom. An International Study in Primary Years Programme Schools. University of Oxford. 2021. 143 p. URL: oucea-full-report-creativity-and-curiosity.pdf.
16. Jirout J.J. Supporting early scientific thinking through curiosity. *Frontiers in Psychology*. 2020. 11:1717. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01717>.
17. Kornienko L.M. Positive and negative sides of the “clip thinking” in the course of teaching. *SWorld Journal*. 2019. № 2, April. Pp. 180–184. URL: <http://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/7196>.
18. Kozieł J. The Specificity of Teaching Foreign Language Vocabulary in the Case of Students with ‘Clip Thinking’. *Roczniki Humanistyczne*. 2021. Vol 69 No 10. Pp. 109–120. doi: <https://doi.org/10.18290/rh216910-7>.
19. Post T. Fostering inquiry-based pedagogy in primary school: A longitudinal study into the effects of a two-year school improvement project. Doctoral dissertation, University of Twente. 2019. 277 p. doi:10.3990/1.9789036549141
20. Rosen L.D. *Me, My Space, and I. Parenting the Net Generation*. New York : Palgrave Macmillan, 2007. 257 p.
21. Valkenburg P.M., Piotrowski J.T. *Plugged in: How media attract and affect youth*. Yale University Press. New Haven, CT, USA: 2017. 312 p. doi: <https://doi.org/10.12987/yale/9780300218879.001.0001>.

REFERENCES:

1. Hetman, T.O. (2012). Vrahuvannia individualnykh osoblyvostei uvahy molodshykh shkoliariv u navchalnomu protsesi. [Considering individual peculiarities of attention of junior pupils in educational process]. In *Mizhnarodnyi naukovyi forum: sotsiologhiia, psykholohiia, pedahohika, menezhment*, (8), 204–212. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/2115>. (in Ukrainian).
2. Hordiienko, O.A. & Kozii, D.Z. (2021). Teoretychni zasady formuvannia piznavalnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv u navchalnomu protsesi pochatkovoї shkoly. [Theoretical foundations for fostering cognitive activity in primary school pupils within the primary school educational process]. In *Priorytety rozvytku pochatkovoї osvity v konteksti stanovlennia Novoi ukrainskoi shkoly: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (24 bereznia 2021 roku)*, 19–23. <https://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/32868>. (in Ukrainian).
3. Kondratenko, L.O. & Manylova, L.M. (2019). Novi problemy v psykholohii, porodzeni vplyvom tsyfrovyykh tekhnolohii na liudynu. [New problems in psychology caused by the impact of digital technologies on human beings]. In *Aktualni problemy psykholohii. Psykholohiia obdarovanosti*, 15(6), 75–86. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716958>. (in Ukrainian).
4. Makarova, L.L. & Hoidenko, N.M. (2016). Kharakterystyky uvahy molodshykh shkoliariv yak faktor rozbizhnosti u rivniakh yikh navchalnoi uspishnosti. [Characteristics of attention in primary school pupils as a factor in variations in their academic achievement]. In *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Psykholohichni nauky*, 3(2), 61–67. <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/773>. (in Ukrainian).
5. Petruk, O. (2024). Osoblyvosti suchasnykh molodshykh shkoliariv: oriientyry dlia navchalnoi vzaiemodii. [Peculiarities of Modern Junior Schoolchildren: Guidelines for Learning Interaction]. In *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, (1), 132–140. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740409>, <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-132-140>. (in Ukrainian).
6. Petruk, O. (2026). *Upravlinnia rozvytkom navchalno-piznavalnoi diialnosti molodshykh shkoliariv u navchanni pysma*. [Management of of Primary School Students’ Learning and Cognitive Activity in learning to write]. Kyiv : Pedahohichna dumka, 114–167. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/748922>. (in Ukrainian).
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity» № 1810 (2025). [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine ‘On the Approval of the State Standard for Primary Education’]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1810-2025-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian).
8. Honcharenko, S.A. & Kondratenko, L.O. (Red.) (2014). *Psykholohichna diahnozyka osoblyvostei kohnityvnoho rozvytku molodshykh shkoliariv v umovakh informatsiinoho suspilstva*. [Psychological diagnostics features cognitive development of younger schoolboys in the information society]. Kyiv – Kirovohrad : Imeks-LTD. 228 s. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8685>. (in Ukrainian).

9. Semenovska, L.A. (2021). Teoretyko-metodolohichni osnovy pedahohichnoi vzaiemodii u pochatkovii shkoli. [Theoretical and methodological basics of pedagogical interaction in primary school]. In *Imidzh suchasnoho pedahoha*, 1(196), 14–18. doi: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1\(196\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196)). (in Ukrainian).
10. Sobolieva, S.M. (2019). Klipove myslennia yak sotsialno-psykholohichni fenomen ta yoho rol u navchalno-piznavalnii diialnosti studentiv. [Clip thinking as a socio-psychological phenomenon and its role in the educational and cognitive activity of students]. In *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*, 3(2), 86–90. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2019.3-2.16>. (in Ukrainian).
11. Terletska, L. (2014). Rol problemnoho navchannia v realizatsii aktyvnykh metodiv navchalno-piznavalnoi diialnosti uchniv. [The role of problem-based learning in the implementation of active methods in pupils' educational and cognitive activities]. In *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy*, (39), 74–78. <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/3466>. (in Ukrainian).
12. Udovytska, T.A. (2013). «Klipove myslennia» molodi: osoblyvosti proiavu v protsesi navchannia (do postanovky problemy). [‘Clip-based thinking’ among young people: characteristics of its manifestation in the learning process (an introduction to the issue)]. In *Vyshcha osvita Ukrainy*. Kyiv : Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy. (31), VIII(50), 407–416. (in Ukrainian).
13. Clemente-Suárez, V.J., Beltrán-Velasco, A.I., Herrero-Roldán, S., Rodríguez-Besteiro, S., Martínez-Guardado, I., Martín-Rodríguez, A. & Tornero-Aguilera, J.F. (2024). Digital Device Usage and Childhood Cognitive Development: Exploring Effects on Cognitive Abilities. *Children (Basel)*. Oct 27; 11(11):1299. <https://doi.org/10.3390/children11111299>. (in English).
14. Coates, J. (2007). *Generational learning styles*. River Falls, Wisconsin: LERN Books. 149 p. (in English).
15. Hopfenbeck, T.N., Denton-Calabrese, T., Johnston, S.-K., Scott-Barrett, J. & McGrane, J.A. (2021). *Facilitating Curiosity and Creativity in the Classroom. An International Study in Primary Years Programme Schools*. University of Oxford. 143 p. oucea-full-report-creativity-and-curiosity.pdf. (in English).
16. Jirout, J.J. (2020). Supporting early scientific thinking through curiosity. *Frontiers in Psychology*, 11:1717. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01717>. (in English).
17. Kornienko, L.M. (2019). Positive and negative sides of the “clip thinking” in the course of teaching. *SWorld Journal*, (2), April. Pp. 180–184. <http://repo.snau.edu.ua/handle/123456789/7196>. (in English).
18. Kozieł, J. (2021). The Specificity of Teaching Foreign Language Vocabulary in the Case of Students with ‘Clip Thinking’. *Roczniki Humanistyczne*, Vol 69. No 10. Pp. 109–120. <https://doi.org/10.18290/rh216910-7>. (in English).
19. Post, T. (2019). *Fostering inquiry-based pedagogy in primary school: A longitudinal study into the effects of a two-year school improvement project*. Doctoral dissertation, University of Twente. 277 p. <https://doi.org/10.3990/1.9789036549141>. (in English).
20. Rosen, L.D. (2007). *Me, My Space, and I. Parenting the Net Generation*. New York : Palgrave Macmillan. 257 p. (in English).
21. Valkenburg, P.M. & Piotrowski, J.T. (2017). *Plugged in: How media attract and affect youth*. Yale University Press. New Haven, CT, USA. 312 p. <https://doi.org/10.12987/yale/9780300218879.001.0001>. (in English).

Дата першого надходження статті до видання: 12.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

